

УДК: 342.7:341

© Танько А.В., 2024.

<https://orcid.org/0000-0001-8425-2202>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2024.56.14>

А. В. Танько

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ У МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ

У статті розглянуто проблему прав і свобод людини та громадянина в Українському та Європейському нормативно-правовому і соціокультурному просторі. Наголошено, що визнання людини найвищою цінністю, поважливе ставлення до її прав і свобод, забезпечення її особистісної гідності, гуманне ставлення до громадянського суспільства в цілому є першоосновою побудови та розвитку демократичної держави. Зазначено, що забезпеченню державою прав і свобод людини та громадянина сприяє їх розробка, ствердження й перегляд у Конституціях та законодавчо-нормативних документах, що підтверджує гуманістичну, демократичну спрямованість розвитку будь-якої держави та є її головним обов'язком. Відзначено, що розвиток дефініції «права і свободи людини» здійснювався поступово, з урахуванням особливостей кожного з етапів розвитку суспільства, починаючи з природніх прав людини до визнання їх найважливішою суспільною цінністю людства. Підкреслено, що на початку XXI ст. відбулися суттєві зміни, що вимагають перегляду, оновлення, вдосконалення, відповідної систематизації категорії прав і свобод людини, нормативного їх упорядкування й систематизації на міжнародному й вітчизняному рівнях. Зазначено, що права людини, передусім, передбачають моральні вимоги до держави, забезпечення їх захисту і розвитку, виконання певних зобов'язань перед суспільством. Акцентовано, що права і свободи людини є правовим стандартом міжнародного співтовариства, якого мають дотримуватись всі народи і держави і що кожна людина отримує певний правовий статус відповідно до міжнародного гуманітарного й національного права, що має глибокий гуманістичний сенс. Резюмовано, що кожна держава, визначаючи сутність та зміст прав і свобод людини, має певні соціальні обмеження, що зумовлюються організацією суспільного устрою. Проаналізовано класифікацію, схарактеризовано складові системи прав і свобод людини, виокремлено природні, позитивні й негативні складники. Розкрито сутність і зміст свобод і прав людини в Конституції України (1996 р.). Зауважено, що в політичній, економічній, соціальній і культурній сферах права і свободи людини та громадянина, як найвища соціальна цінність, є нормативно-змістовою основою гуманістичних, демократичних взаємовідносин між громадянами і державою.

Ключові слова: *Українська держава, європейське співтовариство, соціокультурний простір, нормативно-правове поле, права і свободи людини та громадянина.*

Tanko A.V. The essence and content of human rights and freedoms in the international context. The article addresses the issue of human rights and freedoms in the Ukrainian and European legal and socio-cultural space. It emphasizes that recognizing the individual as the highest value, respecting their rights and freedoms, ensuring personal dignity, and maintaining a humane approach to civil society are fundamental to building and developing a democratic state. It is noted that the state's provision of human rights and freedoms is facilitated by their development, affirmation, and revision in constitutions and legislative documents, which affirms the humanitarian and democratic direction of any state's development and is its primary obligation. The gradual development of the definition of "human rights and freedoms" is highlighted, taking into account the specifics of each stage of societal development, from natural human rights to their recognition as the most important societal value of humanity. It is emphasized that at the beginning of the 21st century, significant changes occurred, requiring a review, renewal, improvement, and appropriate systematization of the category of human rights and freedoms, as well as their normative arrangement and systematization at both international and national levels. It is stated that human rights primarily impose moral demands on the state, ensuring their protection and development, and fulfilling certain obligations to society. The article accentuates that human rights and freedoms are a legal standard of the international community, which all nations and states must adhere to, and that every individual acquires a certain legal status in accordance with international humanitarian and national law, which has a deep humanitarian meaning. It is concluded that every state, in determining the essence and content of human rights and freedoms, faces certain social limitations dictated by the organization of social order. The classification of human rights and freedoms is analyzed, their components are characterized, and natural, positive, and negative rights are identified. The essence and content of human rights and freedoms in the 1996 Constitution of Ukraine, as well as in the political, economic, social, and cultural spheres, are revealed. Human rights and freedoms, as the highest social value, serve as the normative foundation for humanitarian and democratic relations between citizens and the state.

Keywords: *Ukrainian state, European community, socio-cultural space, legal framework, human rights and freedoms.*

Вступ. У зв'язку з інтеграцією України до Європейського соціокультурного та нормативно-правового простору, дотриманням державою демократичного розвитку суспільства, проблема прав і свобод людини та громадянина набуває особливої значущості. Адже основою побудови демократичної держави є забезпечення гідності особистості, повага до її прав і свобод, визнання людини найвищою цінністю, гуманне ставлення до цивілізованого суспільства загалом.

Конче важливим і необхідним кроком до визнання державою прав і свобод людини і громадянина є їх розробка, ствердження, реалізація й оновлення у Конституції та інших нормативно-законодавчих документах. Держава повинна гарантувати, охороняти й захищати права і свободи людини, що є свідченням гуманізації змісту, демократичної спрямованості її діяльності, головним обов'язком.

Сьогодні права людини визнано цінностями, що закріплені в міжнародному праві, які належать міжнародному співтовариству відповідно до зобов'язань міжнародних конвенцій і не можуть порушуватись жодною країною.

Саме тому зарубіжні та вітчизняні представники наукової, філософської, соціологічної, політичної, юридичної, педагогічної спільноти на міжнародному та національному рівнях активно досліджують, аналізують та систематизують права і свободи людини.

Грунтованою методологічною основою для розуміння сутності прав і свобод людини, висвітлення питань їх реалізації у різних країнах, з урахуванням демократичного шляху їх розвитку, ролі держави і громад у їх захисті є фундаментальні та прикладні дослідження О. Бандурки, В. Бесчасного, С. Благовісного, В. Вознюк, А. Головіна, С. Ківалова, Я. Кондратьєва, О. Негодченко, О. Онишко, С. Скакуна, В. Тихого, Р. Шайта та інших.

Історико-теоретичне висвітлення дефініції «права людини» знаходимо у наукових розвідках В. Авер'янова, М. Антоновича, В. Горбатенка, С. Домарадзкого, М. Козюбри, О. Копиленка, А. Колодія, Р. Павленка, В. Погорілка, П. Рабіновича, В. Селіванова та інших.

Разом із цим, в умовах постійної зміни соціально-правових контекстів розвитку європейського та українського суспільства порушена проблема залишається висвітленою не остаточно й потребує подальших ґрунтовних розвідок.

Мета та завдання. На основі вивчення наукової літератури, нормативно-

правових документів розкрити сутність та зміст прав і свобод людини у міжнародному контексті. Проаналізувати нормативно-правову базу з проблеми прав і свобод людини, висвітлити погляди науковців щодо її стану та розвитку у міжнародному співтоваристві.

Методи дослідження. У процесі написання статті було використано комплекс загальнонаукових методів: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація. Проведено всебічний аналіз наукової літератури, нормативно-правової бази, міжнародних стандартів для систематизації актуальної інформації щодо висвітлення сутності та змісту прав і свобод людини.

Результати. Початок ХХІ століття характеризується суттєвими змінами в суспільному житті людства. Ученими, політиками, соціологами, педагогами та правознавцями активно ведуться дискусії щодо прав і свобод людини та громадянина, які потребують відповідної систематизації, вдосконалення, оновлення, нормативного забезпечення на міжнародному та вітчизняному рівнях.

Права і свободи людини зумовлюють її життєдіяльність як члена суспільства, є органічною складовою соціальної характеристики особистості.

При цьому слід відзначити, що їх формування відбувалось поступово, відповідно до кожного з історичних етапів розвитку людської спільноти.

Упродовж століть науковцями розглядалась дефініція «права людини», починаючи від природних прав індивідуума до правових цінностей, які поступово набували значущості найважливіших суспільних цінностей людства.

Їх теоретичне осмислення відбувається й сьогодні. У науковій думці останніх часів превалює думка, що права людини – це не тільки права, які є притаманними їй від народження, зумовлюючи її існування, а передусім моральні вимоги до держави щодо їх захисту і розвитку.

Так, Є. Рубін підкреслює, що ядром прав людини є саме захист її як особистості від уряду, що вимагає розробки моральних вимог до урядових систем будь-якої держави, виконання нею відповідних зобов'язань перед суспільством (Rubin, 2003).

Першим, хто надав визначення слову «право» як різновиду юридичної переваги («вимога», «привілей», «обов'язок») був В. Хохфельд (Hohfeld, 1978). Зазначаючи складність означеної проблеми, інтерпретуючи поняття «право», вчені Р. Дворкін, Х. Харт, С. Велман дійшли висновку щодо неможливості однозначного його трактування, спираючись на різноманітні контексти використання (Dworkin, 1977; Hart, 1954; Wellman, 1985).

Поряд із цим, ми погоджуємось з думкою П. Рабіновича, що поняття «права людини» відбиває не тільки певні можливості особистості, які є необхідними для її існування, а є значно ширшими (Rabinovych, 1995).

Але, незважаючи на активну увагу вчених до розробки цього поняття як об'єкта міжнародного права, воно почало детально розроблятися й поглиблюватися тільки після Другої світової війни. Загальною Декларацією прав людини (1948 р.) було визначено концепцію, головна ідея якої полягала у забезпеченні державою прав і свобод людини. У статті 2 цієї Декларації наголошувалось на забезпеченні всіх прав і свобод людини будь-якої національності, незважаючи на її соціальне походження, стать, мову, релігію, політичні погляди тощо. Зауважувалось, що людина є найбільшою цінністю всього міжнародного співтовариства, а її права – стандартом, якого повинні дотримуватись всі народи і держави. Кожна людина отримувала певний правовий статус відповідно до міжнародного гуманітарного й національного права. При цьому слід підкреслити, що правова рівність кожної людини має глибокий гуманістичний сенс і сприяє всебічному виявленню нею своїх творчих здібностей, реалізації особистісного потенціалу в умовах економічного, соціального, духовного і культурного розвитку суспільства.

У подальшому було розроблено комплекс міжнародних документів, який містив у собі Конвенцію про захист прав людини й основних свобод (1950 р.), Міжнародні пакти (1966 р.), що стосуються розробки окресленої проблеми. Усі країни світу, які розвиваються шляхом демократії, зобов'язались дотримуватись міжнародних конвенцій, зокрема, тих, що визначають права і свободи людини, повинні керуватись їх принципами і нормами, розробити

умови щодо забезпечення прав кожної людини, її захисту у внутрішньому законодавстві, зокрема у Конституціях.

Разом із цим слід зазначити, що різні держави мають певні соціальні обмеження щодо визначення змісту прав і свобод людини і громадянина, що визначаються способами організації суспільного устрою.

Німецьким філософом Карлом Ясперсом визначено такі типи соціальності, що впливають із форм організації суспільства:

- з урахуванням певних приватних інтересів кожної людини;
- виходячи з органічної цілісності людей, які об'єднані національно або духовно;
- за умови існування такої формально-правової організації, де кожен з її індивідів є рівним порівняно до інших (Jaspers, 1994).

Класифікуючи права людини вчені виокремлюють серед них природні, які зумовлюються теоретичними правовими засадами та ґрунтуються на положенні, що головним джерелом цих прав є природа і що ці права люди мають від народження. Позитивні, які визначаються державою і містяться у відповідних документах, актах і законах, відбивають обов'язки держави та надані нею громадянам різноманітні блага (гідне життя, соціальну забезпеченість, освіченість, піклування про здоров'я, тощо). Негативні права, які пов'язані з охороною державою людини та громадянина, є основою їх свободи.

Система прав і свобод людини складається з економічних, соціальних, політичних, екологічних, культурних, громадянських та особистих прав і свобод.

У сучасному світогляді вчених відбиваються два виміри щодо розуміння прав людини: морально-політичний і правовий, які передбачають невід'ємність і невідчужуваність прав і свобод у кожної людини, повагу до її гідності, забезпечення гідного життя, визначеність правового статусу, тобто перелік особистих прав людини і виконання зобов'язань держав щодо їх дотримання й непорушення, що має бути закріплено у відповідних національних і

міжнародних документах. Права та свободи людини є сукупністю правових норм, які зумовлюють існування вільного простору для діяльності людей без втручання держави, а також передбачають розподіл прав та обов'язків між державою і людиною. Вони юридично зафіксовані як на національному, так і на міжнародному рівнях – у Конституціях, відповідних законодавствах, міжнародних пактах, конвенціях та інших державних документах, які мають визнавати і захищати держави, що ними керуються.

П. Рабінович наголошує, що права (фізичні, життєві, особистісні, культурні, гуманітарні, економічні і політичні) мають забезпечувати потреби людей, виходячи з характеру їх виявлення (Rabinovych, 1995). При цьому він вважає, що залежно від змісту та способу здійснення ці всі права можна розглядати як соціальні.

Підкреслюючи, що всі соціальні права зумовлюються відповідним соціумом або суспільством, він розподіляє їх на:

- права, здійснення яких не передбачає будь-яких матеріальних витрат з боку громадянина, а державою вже розроблено необхідні загальносоціальні умови для їх реалізації (особистісні, громадянські, політичні);
- права, з метою реалізації яких необхідно здійснити певні соціальні витрати, зокрема матеріальні – речові, фінансові та інші.

Визначенню основних соціальних прав і свобод людини на початку ХХ ст. в країнах Європи сприяла поява таких законодавчих документів, які мали забезпечувати захист не лише політичних прав, а й зумовлювати розвиток економічних і культурних прав людини, формуючи соціальну політику, гуманізуючи різні сфери життя суспільства: освіту, культуру, здоров'я тощо.

Незважаючи на те, що для всіх прав людини характерною є така спільна риса, як виявлення вимоги, що висувається людиною, Є. Рубін розподіляє всі права на права людини та юридичні права (Rubin, 2003). При цьому юридичні права, як зазначає науковець, це ті, яких громадяни мають дотримуватись, на відміну від тих, які надані природою. У цьому сенсі нам імпонує погляд

І. Шумака, який класифікує права людини відповідно до їхнього соціального призначення, тобто, виходячи з того де вони можуть виникати й реалізовуватись (Shumak, 2000).

Серед різноманітних прав людини І. Шумак наголошує на пріоритетності громадянських, вважаючи їх підґрунтям для здійснення людиною всіх інших (політичних, економічних, соціальних, культурних та екологічних), що закріплені Конституцією України (Shumak, 2000). Вчений зауважує, що без виявлення особистістю саме громадянських прав стає неможливим проголошення всіх інших.

При цьому Б. Вестон підкреслює, що уявлення людей про права і свободи можуть різнитися залежно від того, в яких державах вони проживають, від суспільного їх устрою, їх пріоритетність визначається певними обставинами, місцем, ступенями кризи, що може виникати в суспільстві, тощо (Weston, 1984).

Громадянські та політичні права людини обмежують дії державної влади, висувають вимоги до держави щодо її невтручання до сфери особистого життя й волевиявлення людей, зумовлюють їх активне суспільне життя. Право на життя, гідність, волю й особисту недоторканість, рівність перед законом учені розглядають як ліберальні цінності, що були започатковані в результаті буржуазних революцій і знайшли своє закріплення у французькій Декларації прав людини й громадянина (1789 р.). Вони забезпечують такі взаємовідносини між людиною і владою, коли влада підтримує і відбиває інтереси людини, коли основою правовідносин є взаємопорозуміння і взаємодія влади і громадян.

Реалізація політичних й громадянських прав людини відбувається через виявлення нею права на свободу слова, віросповідання, формування світогляду; участь у суспільному й політичному житті, громадських об'єднаннях, міжнародних та всеукраїнських референдумах, зборах, демонстраціях, тощо.

Завдяки соціальним, економічним, культурним правам людині гарантовано гідні умови життя, визначено державний обов'язок щодо забезпечення нужденних мінімальними засобами існування, соціальною підтримкою, яка має бути достатньою, щоб людина не втрачала своєї гідності,

була спроможною задовольнити свої первинні потреби та духовний розвиток (право на життя, соціальне забезпечення, участь у громадському та культурному житті, тощо). Вперше міжнародне визнання ці права отримали в Загальній Декларації прав людини (1948 р.), хоча вихідним моментом їхнього виникнення був початок ХХ ст. При цьому слід наголосити, що обмеження або тимчасове їх припинення у демократичних державах не є можливим за жодних умов і основна ознака демократичного суспільства полягає саме в забезпеченні державою цих прав.

Завдяки культурним правам у людини зберігається національна самосвідомість і національна самоідентифікація, відбувається розвиток її духовних цінностей, творчого потенціалу. Громадянам гарантовано свободу різних видів творчої (літературної, художньої) та інтелектуальної діяльності, право на освіту, найвища мета якої полягає у всебічному гармонійному розвитку кожної людини, морально-духовному її зростанні, що забезпечує збагачення інтелектуального, творчого, культурного потенціалу української нації.

Конституцією України людину проголошено як найвищу соціальну цінність, визначено особистісні якості, які мають бути забезпечені й підтримані державним законодавством; передусім життя, здоров'я, честь гідність, недоторканність та безпека. В. Кожан наголошує, що наявність та реалізація свобод людини зумовлюються правом на життя, правом на гідність, правом на свободу та правом на особисту недоторканність (Kozhan, 2016).

Основні положення Конституції України зорієнтовано на міжнародні документи, в яких увагу зосереджено на захисті й забезпеченні прав і свобод людини і визначено як пріоритетний обов'язок держави (стаття 3). Таким чином, затвердження правових основ життєдіяльності людини у всіх сферах життя у Конституції України, що ґрунтуються на їх визнанні найвищими людськими цінностями, відбувається на найвищому державному рівні.

Обговорення. Отже, ретельне вивчення й аналіз наукових джерел щодо виявлення історичних передумов і розвитку міжнародної системи стосовно

захисту прав і свобод людини, дає можливість стверджувати, що на початку ХХІ століття увага до зазначеної проблеми стимулювала міжнародну активність у розробці нормативних положень, які складають змістове підґрунтя для створення сучасної законодавчої бази в різних країнах світу. Було визначено універсальні правові основи, що вплинули на міжнародне регулювання державного законодавства щодо створення системи забезпечення прав і свобод кожної людини, її захисту.

Ці правові засади знайшли віддзеркалення у найважливіших нормативно-правових документах: «Загальній декларації прав людини», затвердженій Генеральною Асамблеєю Організації об'єднаних націй (1948 р.), «Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод» Ради Європи (1950 р.), прийнятому міжнародною спільнотою «Міжнародному пакті про громадянські та політичні права» (1966 р.), що згодом здобули ратифікацію Українською державою.

Зазначеними міжнародними нормативними документами вперше було проведено класифікацію прав і свобод людини і громадянина, відокремлено природні, які людина набуває від народження і які нормативно закріплюються наданням гарантій щодо їх дотримання, схарактеризовано систему особистих прав і свобод людини, які мають бути гарантовані державою.

Ми поділяємо думки науковців, які вбачають, що основні права людини полягають, передусім, у визнанні їх кожною державою найвищими універсальними цінностями, закріпленими міжнародними конвенціями та Конституціями.

Висновки. Отже, права і свободи людини визнано як українською державою, так і всім світом як нормативно-змістову основу, що регулює взаємовідносини між громадянами і державою, зумовлює створення необхідних соціальних умов для гідного життя кожної особистості. Вивчення сучасних, міжнародних та вітчизняних державних документів свідчить, що сьогодні, як у світі в цілому, так і в Україні зокрема, відбувається перегляд правозахисних

конструктів щодо забезпечення прав і свобод людини, розвиток та модернізація моделей соціально-правового захисту громадян.

Виходячи із необхідності вдосконалення діяльності держави, відповідних її структур щодо забезпечення, захисту прав і свобод людини та громадянина, вважаємо важливим напрямом у подальшому дослідженні зазначеної проблеми висвітлення суті та змісту діяльності правоохоронних державних органів в цьому аспекті.

ЛІТЕРАТУРА:

- Рабінович П. Основні права людини : поняття, класифікації, тенденції. *Український часопис прав людини*. 1995. №1. С. 14-22.
- Рабінович П. Проблеми юридичного забезпечення прав людини (загальнотеоретичний аспект). *Український часопис прав людини*. 1995. №2. С. 17
- Шумак І. О. Громадянські права і свободи людини за Конституцією України : дис...канд. юрид. наук :12.00.02. Київ, 2000. С. 193
- Шумак І. О. Громадянські права і свободи людини за Конституцією України : дис...канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2000. С. 43
- Кожан В. В. Особисті права людини: загальнотеоретична характеристика : дис. канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2016. С. 229.
- Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 27, 28, 32
- Загальна декларація прав людини : проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р.URL :https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права ООН : Генеральна Асамблея ООН 16 грудня 1966 року, набрав чинності 3 січня 1976 рокуURL :https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73.URL :https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
- Віденська декларація : Рада Європи. Відень, 9 жовтня 1993 р.URL :<http://surl.li/reffek>
- Dworkin R. Talking Rights Seriously. Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press, 1977. P. 82-85.
- Hart H. L. A. Definition and Theory in Jurisprudence. *Law Quarterly Review*. 1954. Vol. 70. P. 12-13.
- Willig A. Die Stimme des Freundes: Karl Jaspers über Martin Heidegger: Inaug.-Diss... / Vorgelegt von Angelika Willig. Berlin : Papyrus-Druck, 1994. 245 с.
- Wellman C. A Theory of Rights. Persons under Laws, Institutions and Morals. Rowman and Allanheid Publishers, 1985. P. 57
- Hohfeld W. N. Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning. Westport: Greenwood Press, 1978. P. 71
- Weston B. H. Human Rights. *Hum. RtsQ*. 1984. Vol. 6. P. 269.

REFERENCES:

- Rabinovych, P. (1995). Osnovni prava liudyny: poniattia, klasyfikatsii, tendentsii [Basic Human Rights: Concepts, Classifications, Trends]. *Ukrainskyi chasopys prav liudyny*, 1, 14-22. (in

- Ukrainian).
- Rabinovych, P. (1995). Problemy yurydychnoho zabezpechennia prav liudyny (zahalnoteoretychnyi aspekt) [Issues of Legal Protection of Human Rights (General Theoretical Aspect)]. *Ukrainskyi chasopys prav liudyny*, 2, 17. (in Ukrainian).
- Shumak, I. O. (2000). *Hromadianski prava i svobody liudyny za Konstytutsiieiu Ukrainy* [Civil Rights and Freedoms under the Constitution of Ukraine]. (Candidate's thesis). Kyiv, Ukraine. 193. (in Ukrainian).
- Shumak, I. O. (2000). *Hromadianski prava i svobody liudyny za Konstytutsiieiu Ukrainy* [Civil Rights and Freedoms under the Constitution of Ukraine]. (Candidate's thesis). Kyiv, Ukraine. 43. (in Ukrainian).
- Kozhan, V. V. (2016). *Osobysti prava liudyny: zahalnoteoretychna kharakterystyka* [Personal Human Rights: General Theoretical Characteristics]. (Candidate's thesis). Lviv, Ukraine. 229. (in Ukrainian).
- The Verkhovna Rada of Ukraine (1996). *Constitution of Ukraine* (The Law of Ukraine. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Official Notice of the Verkhovna Rada of Ukraine), 30. (in Ukrainian).
- UN General Assembly (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (in Ukrainian).
- UN General Assembly (1966). *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (in Ukrainian).
- International Covenant on Civil and Political Rights*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (in Ukrainian).
- Council of Europe (1993). *Vienna Declaration*. Retrieved from <http://surl.li/reffek> (in Ukrainian).
- Dworkin, R. (1977). *Talking Rights Seriously*. Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press
- Hart, H. L. A. (1954). Definition and Theory in Jurisprudence. *Law Quarterly Review*, 70, 12-13
- Willig, A. (1994). *Die Stimme des Freundes: Karl Jaspers über Martin Heidegger* : Inaug.-Diss... / Vorgelegt von Angelika Willig. Berlin : Papyrus-Druck
- Wellman, C. A. (1985). *Theory of Rights. Persons under Laws, Institutions and Morals*. Rowman and Allanheid Publishers
- Hohfeld, W. N. (1978). *Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning*. Westport: Green wood Press
- Weston, B. H. (1984). Human Rights. *Hum. RtsQ*, 6, 269.

Інформація про автора:

Танько Андрій Валерійович:

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8425-2202>, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики викладання суспільно-правових дисциплін, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна 61002
e-mail: tanko0300@gmail.com

Information about the author:

Tanko Andrii Valeriiovich:

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8425-2202>, Candidate of Law, Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Teaching Social and Legal Disciplines, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Alchevskikh str., 29, Kharkiv, Ukraine 61002
e-mail: tanko0300@gmail.com

Цитуйте цю статтю як: Танько А. В. Сутність та зміст прав і свобод людини у міжнародному контексті. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2024. № 56. С. 203-215.

DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2024.56.14>

Дата надходження статті до редакції: 20.03.2024

Стаття прийнята до друку: 01.04.2024